

KÁRPÁTI LAPOK

A turistaság, a honismeret és a természetvédelem terjesztésére
Kiadja a Magyarországi Kárpát Egyesület

Szerkesztő: Nagy Péter, peter.nagi@t-online.hu

Internet: <http://www.karpategyesulet.hu>

Postacím: 1244 Budapest, Pf.: 800.

Gerincvándorlás a Fogarasi-havasokban II. rész Egyesületi hírek Új rovatunk: Turista olvasónapló

Egy hét a Kárpátok Királynőjében

Gerincvándorlás a Fogarasi-havasokban

Eddigi és valószínűleg az ezt követő túráink közül is a legjobb, leglátványosabb, legszebb, de a legnehezebb, legfárasztóbb, a legkitettebb helyeket érintő túra volt az augusztusban rendezett Fogarasi-havasok gerincvándorlás. Ez a hegységnevű számunkra is egyet jelent most már a Kárpátok-hegységrendszerének „leg”-jével, a „Kárpátok Királynőjével”.

II. rész

6. nap (szerda, augusztus 17.)

A szerda reggel legaranyosabb pillanat volt, mikor több száz birka ömlött le, rohant egymás hegyén-hátán (szó szerint értetendő) a vízhez. Okosan kikerülték a sátrakat, de valahogyan egymást már nem tudták. Ma is talány, hogy pici lábaikhoz képest, hogyan tudnak ilyen pontosan ugrándozni a hegyen ekkora testtel. Mivel a pásztorok továbbhajtották őket, így megadtuk nekik az elsőbbséget, addig a napsütésben fürdő tavat és környékét fotóztuk. Majd elindultunk a legrövidebb, pihentető távnak gondolt szakasznak. Az eddigiek közül is annak szántam párat, de valahogyan nagyon nem akart összejönni. Mindenesetre megfogadtam, ezen a napon nem megyünk sokat.

Ha kimászunk a Zerge-tó mellől a Zerge-nyeregbe (Șaua Caprei, 2315m) elének tárul a Bilea-katlan a tóval (Lac Bâlea) és a Transzfogarasi út. Tetszett persze, talán nincsen olyan, akinek ne tetszett volna a csipkézett hegylábak mellé épített turista központ és az út, de nem vágytunk le. Még volt egy nagy célunk, amely nélkül – számomra semmiképpen sem – lett volna a Fogarasi-havasok gerinctúrája az, ami.

Felkapaszzkodtunk a 2417 méter magas Jézer-csúcsra (Vf. Iezerului), hogy rögtön vissza is ereszkedhessünk vagy 100 métert közvetlen a Transzfogarasi út alagútbejárója fölé. Kis pihenő, majd folytattuk utunkat a Lajta-csúcs felé. Ahogyan egyébként magunk mögött hagytuk a Transzfogarasi utat, már érezhetően sokkal kevesebben túráztak a hegység nyugati részén.

A Paltin-csúcsról (Vf. Paltinului, 2399m) leereszkedtünk egy kőfolyáson, majd enyhén felfelé folytattuk utunkat. Délről kerültük a Lajta-csúcsot (Vf. Laita, 2397m) és elértünk a Lajta-élhez. Bár itt is láncok és fémkábelek segítik a mászást, mint a „Három lépés a halál” nevű élen, sokkal jobban ment az előrehaladás. Talán már egy kis tapasztalatra is szert tettünk az előző nap, talán mert egyre könnyebbek voltak a hátizsákok, vagy kevésbé voltunk fáradtak – nem tudom –, de ezen a szakaszon úgy éreztem könnyedén túljutottunk. Ezen a napon már csak a Kis-Lajta csúcsot (Vf. Lăițel, 2390m) kellett meghódítani, mivel a gerinc út itt nem mellette, hanem közvetlenül azon keresztül halad át.

Számomra a Kis-Lajta azért volt különleges, mert fent a csúcson egy póznát találtunk, valószínűleg itt valamikor zászló lobogott. Mivel vittünk magunkkal egy másfél méteres magyar zászlót, így végre volt hova kifeszíteni. Számomra nagyon szép látvány volt, ahogyan a szél lengeti a piros-fehér-zöld színeket Erdély déli határán. Persze ez nem volt több mint 10 perc, mert aztán tovább kellett menni, de így is megérte.

Lajta ereszkedés

A rövid pihenőt követően elindultunk a Leszpez és a Negoj felé. A felhőket néha feldobta a Nap melege és a szél, ilyenkor egy-egy pillanatra megláthattuk azt a hatalmas és a térséget uraló kilométeres nagyságú kőtömböt, amelynek tetején a Leszpez-csúcs található (Vf. Leszezi, 2517m). Az aljában pedig a Kaltun-tó (Lac Căltun, 2135m) a menedékházzal és reményeink szerint legalább egy forrással. Nem kellett már sokat gyalogolni, és kb. három óra körül el is értük a tavat.

Kalcum-tónál

A tó bent fekszik egy katlanban, de komolyabb turista forgalmat bonyolíthat le, mert nagyon jól kiépített sátorhelyeket találtunk. Ez alatt persze azt kell érteni, hogy van bőven vízszintes terület, amiket körbeépítettek korábbi kirándulók kövekkel. Ugyanakkor a „fürdőszoba” is igen jól felszerelt, mert a tó vizét elvezető kicsi pataknak egy csövön keresztül ömlik le a vize, így a fürdés is könnyen megoldható. Bár a melegvízű csapot valaki központilag elzárta, de a hidegvízű minden további nélkül működik.

Ha friss vizet szeretnénk vételezni, akkor egy kicsit ügyeskedni kell. A Leszpez függőleges falához kell ugyanis felmászni, ami egy 6-7 perces sétát jelent.

Miután felállítottuk a sátrakat és mindenki elrendeződött, a tábor mögött talált szélvédett sátorozó helyen berendeztünk egy konyhát. Ez egy kis kerek terület volt, ahová néhány nagyobb követ is vittünk szék gyanánt. A kör közepébe egy kőasztalt helyeztünk, és itt osztottuk meg megmaradt – de már igencsak megunt – elemzősáinkat. Kicsit arra hasonlítottunk, mint mikor hét Frédi (vagy Béni) és kettő Vilma (vagy Irma) piknikezni indult. Terítékre kerültek a kolbászok, hagymák, almák és sárgarépák, összenyomódott kenyér, de volt ott szalonna, szalámi, paprika, hogy az aszalt gyümölcsökről már ne is beszéljünk. Természetesen ennyi finomságra megszomjazik az ember, így inni is kellett rá valamit. Mivel már csak egy napot tudtunk maradni a Fogarasokban, így összedobtuk megmaradt pálinkáinkat is. Egész kis kóstoló alakult ebből az ötletből. A felhozatal: szeder, szilva, barack, vegyes, törköly. Mikor már nem nagyon bírta a társaság, akkor Miki barátunk vállalta magára a terhet, hogy kárba ne vesszen a nedű. Köszönjük az áldozatvállalást;-)

Estére a felhők is eltűntek a katlan felett, és megpillanthattuk utolsó és egyben legjobban várt célunkat; a Negoj-csúcsot, amely Erdély legmagasabb csúcsa, és amelyen egy régi időkből ottmaradt határhő is található. Egy határhő, amit még 1920 előtt helyeztek el. Táv: 8km. Szint: 550 méter.

7. nap (csütörtök, augusztus 18.)

Utolsó teljes napunk a hegységben. Egyben talán a legjobban várt is. Eddig ugyanis megúsztuk az esőt igazából, és Réka jóvoltából (na meg a hargitai hegyimentő ismerőseik segítségének köszönhetően) azt is megtudtuk, hogy az utolsó napon sem fog esni. Bár reggel erős felhőzet ülte meg a Kaltun-tó katlanját, reménykedtünk benne, hogy mint az elmúlt napokban, úgy most sem fog esni belőle komoly csapadék; mire felérünk a Csúcsra, addigra el is oszlik talán.

Ördög-kémény

A tavat északról kerüli meg az ösvény, ami innen-től kezdve nyugat – észak-nyugatra tart. Folyamatosan kapaszkodunk fel a piros sávon. A táj képe azonban jelentősen megváltozott a korábbiakhoz képest, már nem a megszokott málló és aprózódó kristályos pala kicsi kavicsai sercegtek a lábunk alatt, hanem hatalmas kőtömbökön lépkedtünk. Beértünk a Negoj alatt húzódo kősvatagba.

Sajnos a felhőzet még mindig nem emelkedett fel, és így a kövek is nedvesek maradtak, amitől az előreljutás nehezebbé vált. Mielőtt beszálltunk volna az Ördög-katlanba, a piros sávból kiágazik jobbra a piros keresztel jelzett útszakasz. Ez átvezet – a Negoj-csúcsának kikerülésével – a Negoj-menedékházhoz. Mi is oda igyekeztünk, de a csúcs útba ejtésével. Egy rövid idő múlva balra a kék sávon is lehet folytatni a csúcstámadást, amely azonban ugyanolyan kürtőben végződik, mint a fő útvonal, a piros sáv.

le, majdnem függőlegesen) szerettünk volna végigmenni. Előtte még egy rövidebb láncos rész következett, amelyet a csúszósabb köveken és kevés kapaszkodóval (és természetesen a nagy hátizsákokkal) nem volt egyszerű leküzdeni.

S eljutottunk az Ördög-kéményhez, amely kb. 1,5-2 méter széles, a legtöbb helyen mindkét oldalon láncokkal biztosított kürtő. Előfordult az is, hogy olyan magasan volt a következő beszögelés, amire fel lehet(ne) lépni, hogy nem elérhető, különösen nem nagytáskával a hátunkon. Ezen úgy segítettek, hogy a függő láncokra kicsi lépcsőnek használható kengyeleket szereltek fel, így „helyettesítve” a hiányzó fokokat. A láncok használatánál egyébként érdemes megvárni, míg az előttünk haladó megfogja a következő rögzítés feletti részét a láncnak, így nem zavarjuk egymást. Továbbá néhol figyelni kell, mert pár helyen kijött a falból a lánc. Összességében, azonban nyugodtan hagyatkozhatunk a fogódzókra, nem fognak cserbenhagyni minket.

Az mindenesetre biztos, hogy mire felérünk, elfáradunk. Nem csak abban, hogy folyamatosan húzzuk fel magunkat a láncra, hanem fejben is, hiszen, valóban nem olyan vészes az Ördög-katlan, mint inkább érdekes, de folyamatosan figyelni kell, hová lépünk, mit fogunk meg. Egy kis pihenés, alma és néhány korty víz visszaadta az erőt. Innen már nincsen messze Erdély legmagasabb pontja.

Végül felértünk a Negojra (Vf. Negoiu, 2535m). Talán ez volt az, amit a legjobban vártunk, amit legjobban szerettünk volna megmászni. Amiért igazából jöttünk. A havasok többi része is gyönyörű, de a Negojnak a szimbolikája sokkal több, mint bármelyik másik csúcsnak. Még akkor is, ha felhőben van.

Fent a csúcson ugyanis van egy régi határkő, ami valamikor Magyarország és Románia közötti határt volt hivatott jelezni. Így a Negojon meglobogtatni a piros-fehér-zöld trikolort olyan érzés, mintha arra a tíz percre, amíg fent voltunk, Erdély egy kicsit újra hozzánk tartozott volna. Valami hasonlót érezhettek a többiek is, mert felvetették, hogy énekeljük el a magyar himnuszt (ha nem kérték volna, akkor én vetem fel). Így körülálltuk a zászlót és a határkövet, és énekelünk. Ilyen szépen még talán sohasem szolt himnuszunk (a mi szánkából). Ezért nekem ez volt a legnagyobb élmény.

Lassan elindultunk le a csúcsról és le a hegyről is. Eleinte egy szerpentinező ösvényen haladtunk folyamatosan, majd kb. 40 perc múlva bejött jobbról a kék háromszög. Itt elköszöntünk a lassan egy hete követett piros sávtól, idő hiányában nem folytattuk utunkat a legveszélyesebbnek tartott Szeret-élen (Custura Săratii) keresztül, hanem lefelé vettük az irányt a Negoj-menedékházhoz.

A legtöbbszörnek eléggé kikezdte a térzet ez a folyamatos lefelé haladás, a köveken való ugrálás. Sokszor kellett megállni, pihenni, és csak nehezen fogyott alattunk az út. Aztán lassan-lassan csak megpillantottuk a menedékházat is. Kb. kétharmadánál a csúcs és a menedékház között még érdemes megcsodálni a Szeret-víz-ésést (Pr. Săratii), amely így visszagondolva kb. 120-130 méter magasról zúdulhatott alá. Innen már sokkal kényelmesebbé válik az út, sokkal lankásabb is, egyszóval könnyebb rajta a járás. Lassan megjelennek a törpefenyők, majd,

ahogyan haladtunk ki a hegységből, úgy vették át a helyüket az igazi nagy kárpáti fenyvesek. S ha áfonyázni támad kedvünk, azt is nyugodtan megrehettük augusztus második felében, elég volt csak lehajolni értük.

Azért még ez a kivezető rész is tartogatott meglepetéseket, szépségeket. Végig hegyoldalban haladtunk párhuzamosan a mellékgerinccel. Sokszor kereszteltünk mély leszakadásokat, amelyeken fa és vashidak vezettek keresztül. Többször korláttal is biztosították az ösvényt, mert 40-50 méteres mélységek kísérték minket szinte végig. Ha valaki a Negoj-házban száll meg, már csak ezért is érdemes egy háromnegyed órás kis kirándulást tennie, hogy ezen a kis szakaszon is megtapasztalhatta, milyen szépséges és vad hegység a Fogaras.

Ahogy melegegett az idő, úgy tűnt elő egyre a Negoj tiszteletet parancsoló tömbje, a Szeret-él fogazata. Mire kitisztult az ég, mi is elértük a nagyon szépen rendben tartott Negoj-menedékházat. A ház maga egy többszintes nagyobbacska szállónak is megfelelne. Idáig szoktak feljönni a turisták, és aki nem akar gerinctúrát tenni,

Negoj-csúcsán

A Negoj tömbje

finom, meleg erdélyi csorba levesnek az ízére, amely bár nem volt sok (kb. még három-négy tállal meg tudtunk volna enni belőle), de annál jobban esett.

A csapat ezen a délutánon kettévált. Miki, Yoke és én korábban nekiindultunk az előttünk álló hosszú útnak a kék háromszögön Felső- és Alsóporumbák felé, mert tervünk az volt, hogy megkérjük Leventét, hármunkért jöjjön ki Nagyszebenből, és mi már visszajövünk majd saját autóinkkal a többiekért. Le is gyalogoltunk 15+ kilométert, amikor mellettünk egy kis platós teherautó húzott el, majd fékezett, és felvett – minket is. A többiek már kényelmesen ott ültek benne. A kisteherautó bevitt Felsőporumbák (Ober Bornbach, Porumbacul de Sus) határába, de még egy jó hét-nyolc kilométer állt előttünk a főútig, ahol Leventével kellett találkozunk.

Drága Barátom, James és Miki a Negoj-háztól elindultak gyalog, hogy találkozzanak Leventével, aki beviszi őket Nagyszebenbe. Hogy gyorsabban haladjanak, átvettünk tőlük némi terhet. Már éppen örült az ember gyereke, hogy könnyebbek lettek a zsákok, erre megint jól megpakoltak minket. De ez volt a logikus. Mi ráértünk lecommogni, nekik sietni kellett. Sajnos azonban mi sem tudtunk sokat pihenni, nem tudtuk megvárni, amíg elkészül a magyarok gombapaprikása, pedig marasztaltak minket egy kis kóstolóra. Még nagyon hosszú út állt előttünk, és bár a terep közel sem okozott annyi nehézséget, mint az elmúlt napokban, az előttünk álló táv így is korai indulásra sarkallt minket. Még szerencse. Így ugyanis éppen a műszak végén értünk egy kis gát – és feltételezem erőmű – építéséhez, az ott dolgozó munkás pedig felajánlotta, hogy levisz minket autóval. Vártunk. Én egy kicsit bántam még ekkor, mert kellemes volt a séta, de később kiderült, hogy még nagyon nagy út áll előttünk. Talán 3 órányi gyaloglást is megspóroltunk így. Már minden kanyar után vártam a falu felbukkanását, házak helyett azonban három öreg obsitost, lestrapált embert pillantottunk meg az út mellett J. Azért felvettük a katonaszökevényeket.

Az autóból kiszállva, mintha ólomból lettek volna a lábaim. Meleg is volt, nehéz is volt a zsák, és még mindig nem értünk be a faluba. Sőt, még csak fogalmunk sem volt, hogy milyen messze vagyunk. Az „öreg katonákat” közben újra felvették, így a csapat négy részre oszlott, mindenki ment, ahogyan bírt. Én nehezen. A lányok szerencsések voltak, szereztek fuvart. Fülíg ért a szájuk a szekéren, amikor elrobogtam mellettünk. Miután beküzdöttük magukat a faluig, az első „magazin mix” előtt táborot vertünk. Kupaktanácsot tartottunk, hogy ott, az út szélén várjuk e meg a többieket, vagy megpróbáljunk eljutni Alsóporumbákba. Végül egy köztes megoldást választottunk. Átkulogtunk a falu másik végébe, és egy kis füves területen letanyáztunk. Előkerült a dugi kaja és Andris verseskötete. **(Pánovics István)**

Szerencsére egy fogarasi illetőségű román fiatal felvett hármunkat, és mivel ő is a főút felé tartott, ezért elvitt minket Alsóporumbák határába. Annyit még érdemes megjegyezni erről a kis faluról, hogy van egy kedves kis főtere, ahol a következő kb. másfél órát töltöttük el. Meglepő volt, ahogyan a falu apraja nagyja; kocsival, motorral, biciklivel, lóval vagy csak gyalog; nő és férfi egyaránt, egyszóval mindenki a helyi „Magazin Mix”-

hanem csillagtúrában megmássza a környező csúcsoakat, annak nagyon jó szívvel ajánlható, mint kiinduló pont.

Egy kis magyar csapat tartózkodott már ott (ha jól emlékszem, valahonnan Tata mellől jöhettek, vezetőjük, pedig egy kolozsvári magyar úr), akik nagyon kedvesen fogadtak minket, az aznap gyűjtött gombából is megkínáltak. Majd segítettek abban is, hogy amilyen gyorsan csak lehet – hét nap után először – ehessünk melegét a szálló éttermében. Még ma is emlékszem annak a nagyon

be sietett. Nem tudtuk, miért ilyen vonzó ez a hely, mert elég üres kézzel jöttek ki onnan, de valószínűleg a falu minden lakosát láttuk aznap délután legalább egyszer (lehet valami föld alatti szervezkedés folyt, ami csak az alsóporumbákiakat érintette).

Végül megjött Levente is, akinek ezúttal is nagyon köszönjük segítőkészségét és rugalmasságát. Bevitt minket Szebenbe, majd mi már visszamentünk a Felsőporumbák határában ragadt társainkért. Akik egyébként ott a sötétben verseket olvastak fel egymásnak Andris könyvéből.

A szállásunkat, minden Dél-Erdélyben kirándulónak csak ajánlani tudom. Nagyszeben szívében, a Belvárosban található, mindennel felszerelt, nagyon szép, véleményem szerint régi szász házból átalakított szállás, ahol a Nagyszebeni Magyar Kulturális Iroda is működik. Mi is örömmel és elégedetten hajtottuk hát nyugovóra fejünket, mert mindent egybevetve hét napon keresztül röttük a kilométereket a Fogarasi-havasok főgerincén, a Déli-Kárpátok három legmagasabb csúcsára is feljutottunk, tengerszemek mellett a tiszta levegőn aludhatunk. Úgy gondolom és remélem, hogy mindenki olyan élménnyel gazdagodott, amit soha sem felejt el.

Táv: 23km. Szint: 2115 méter.

8-9. nap (péntek – szombat, augusztus 19-20.)

Az utolsó, teljes erdélyi napunkon megkértük kedves házigazdáinkat, hogy vezessenek körbe minket Nagyszebenben. Úgy gondolom, hogy leginkább egy helyi ismeri a legjobb az adott települést. Most sem volt másként. Olyan eldugott emlékeket is megnézhattunk, amikről nem írnak az útikönyvek, csak a helyiek tudják, hogy hol és mit kell keresni.

Így jutottunk el a Ferencesek templomához, az Orsolya Templomhoz, a Katolikus és Evangélikus Templomhoz, fel tudtunk menni a Tanácstoronyba (ahonnan a megcsodálhattuk a felhők nélküli Fogarasi-havasokat keletre és a Szebeni-havasokat nyugatra). Petőfi emléktáblája, a szebeni vár megmaradt tornyai és várfala mellett még olyan régi szász házakat is felkereshettünk, amelyeken Erdély régi címere is rajta van még ma is. Sőt a Katolikus Templom belső udvarán még a Főtérről a román kommunista erők elől elmenekített Nepomuki Szent János szobrát is felkereshettük. Köszönet a szebeni magyaroknak, hogy megmutatták ezt a sok érdekességét és a városukat, amely akkor is nagyon sok szállal kötődik hozzánk, amikor már csak a lakosság alig három százaléka magyar.

„Négy nap dörgött az ágyu/Vizakna s Déva közt/Ott minden talpalatnyi/Földet vér öntözött.”

Petőfi Sándor: Négy nap dörgött az ágyu (1849. február)

A vízaknai parkolóban megmutattuk, hogy nemzetiségűtől függetlenül kisegítjük egymást. Csapatunk hét férfi tagja ugyanis megtolta személygépjárművét egy román hölgynek, aki azonban nem adott gázt az autóra. Egy kevert magyar-román nyelven e hiányosságra Ákos hívta fel a sofőr figyelmét: „kuplungu, kuplungu”. De hiába.

Ezért a díjszedő kapun kitoltuk az autót, majd a kis hölgy hegymenetbe kormányozta azt. De csak nem értette meg, mit is kellene csinálni, hogy elinduljon a motor.

Ekkor Csányi Miki szólt a hölgynek, hogy cseréljenek. Kiszállt, Miki beszállt, ám hirtelen heves gyereksírás hangzott fel a hátsó ülésről. A hölgy kettő kicsi gyermeke nem vette jó néven, hogy édesanyjuk otthagya őket, és helyette egy 190 cm magas magyar férfi fogja őket innentől kezdve furikázni (Miki hiába próbálta őket nyugtatni, a hét napos borostás arc kevésbé bízalomgerjesztő). Ezért a nő is visszaült, mi pedig tolhattuk őket fel a vízaknai dombnak, amíg a kocsi motorja be nem indult. Hiába „kuplunguzni” tudni kell!

Ebéd után kimentünk Vízaknára (Salzburg, Ocna Sibiului) a sós tavakhoz. Nagyon kellemesen telt ez a délután, ugyanis olyan tavakat képzeljen el a Kedves Olvasó, amelynek sótartalma oly magas, hogy nem lehet elmerülni benne. Megpróbáltunk kicsit lejjebb úszni a tóban, nem sikerült. A víz mindig visszadobott minket a felszínre. A gyógytavak közül egyébként több olyan is van, ahol a fürdőző iszapot tud magára kenni. Annak élettani szempontból jótékony hatását megérzi a bőr. Éppen ezért minden tó mellett igyekeznek feltüntetni, annak legfontosabb tulajdonságait. Az első sorban az adatközlő táblákon a „superface” nevezetű román szó

Nagyszeben

magyarság számaránya nem húsz százalék körül ingadozott. Amikor azé volt ez a város, aki azt építette és gondozta.

Kolozsvár sokkal többet érdemelne, mint két óra, de sajnos nekünk csak ennyi időnk volt aznap. Azért Hunyadi Mátyás és Bocskai István szülőházához, a Bánffy-palotához, a Szent Mihály Székesegyházhoz, az Első Erdélyi Magyar Takarékpénztár épületéhez, az Óvárosban lévő Karolina templomhoz eljutottunk. Sikerült felmenni a Fellegvárba is, ahonnan legalább egy gyors pillantást vehettünk azokra az értékekre, amikre már nem maradt időnk: a Farkas utcára, a Református templomra, a Házsongárdi templomra. És végül a legfontosabb: visszafelé menet végre láthattuk az újra teljesen fényében tündöklő Fadrusz János világhírű alkotását, a Mátyás-szoborcsoportot.

Kolozsvár után pedig irány haza Budapestre. Elhagytuk a Királyhágót, Nagyváradot és végül szerencsésen hazatértünk. Nagyon köszönöm minden túratársamnak, hogy eljött és kivette a részét ebben a kirándulásban, mert mindenki hozzájárult valamivel, hogy a Fogarasi-havasokban tett mintegy 85 kilométeres kirándulásunk sikeres legyen, és felejthetetlen maradjon.

Írta: Miklós Gábor

Lektorálta: Pánovics István

**Fotók: Ádám József, Pánovics István,
Miklós Gábor**

található, ami legalábbis fura nekünk, akik nem beszéljük a nyelvet. Két lehetőség van a jelentésére: vagy az angolban hasonló „surface” azaz felületet jelenti, vagy egy speciális román facebookról van, amit ezzel a szerény elnevezéssel illettek. Szerintünk inkább az utóbbi.

S végül kilencnapos kirándulásunk utolsó napja is elérkezett. Reggel korán indultunk Szebenből, mert útközben szerettünk volna még megállni pár helyen. Szászsebesig a már megismert úton haladtunk, majd Gyulaféhérvár (Karlsburg, Alba Iulia) felé vettük az irányt. A negyedik magyar érseki székhelyen szerencsére bejutottunk a Szent Mihály Székesegyházba, ahol tiszteletünket tehetjük Hunyadi János és Hunyadi László, János Zsigmond, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Márton Áron és megannyi magyar sírja és emléke előtt, akik a Székesegyházban alusszák örök álmukat.

Gyulaféhérvár után Nagyenyeden (Strassburg am Mieresch, Aiud) és Tordán (Thorenburg, Turda) át haladt utunk, hogy ebédre megérkezzünk Erdély fővárosába, amelynek nemcsak magyar múltja van, de jelene is és bízunk benne, hogy magyar jövője is lesz. Erre minden esély és remény megvan. A városban éppen ekkor zajlottak a II. Kolozsvári Magyar Napok, így még azt is a legszebb találásban kaptuk, milyen is lehetett régen, amikor a ma-

Kolozsvár

Fogarasi panoráma

Ördög-kémény

Zernye-nyereg

Túrázóink

Fényképészünk

Lajta-él

Fogarasi-havasok nyugati része

Egyesületi hírek

Kárpát Egyesület Eger

Tisztújítás

Az idei tisztújítást követően új elnökség szervezi az egyesület életét.

Köves Gyula (elnök): az Egyesületet képviseli, kapcsolatot tart az együttműködő partnerekkel.

Sipos Viktor (alelnök): a programok tervezését, megvalósítását felügyeli.

Varga Katalin (titkár): a tagsággal, gazdálkodással kapcsolatos feladatok tartoznak hozzá.

Bakos Csaba: továbbra is szerkeszti honlapunkat.

Bónusz György: az önkéntes munkák szervezését vállalta.

Kakuk László: a menedékházakkal kapcsolatos teendők foglalkják le.

A KEE kéri, hogy az egyesület életét, tevékenységét érintő bármely kérdéssel, ötlettel keressétek az elnökség illetékes tagját!

Mikulás túra a Déli Bükkben

Hagyományos, – elsősorban a gyerekeknek szervezett Mikulás túránk 2011-ben is népszerű volt. Az egyesületi Mikulás a Berva-völgyi Les-házban várta rajongóit. A Krampuszokkal együtt volt dolga bőven, hiszen a kicsik-nagyok egyaránt élvezték a vendégszeretetét. Az édességek mellett tea, forralt bor, sültszalonna emelte az amúgy is jó kedélyű társaság hangulatát. Külön öröm volt, a marosvásárhelyei barátaink látogatása.

Köves Gyula, KEE

Szja 1 % Közeleg az adóévszámolás ideje. Amint a képen látható két éhenkórász eb várja az elemőzsíját, a nehezedő pénzügyi körülményeink közepette egyesületeink is remélik a pénzbeni segítséget. Kérünk benneteket, hogy – az elmúlt évhez hasonlóan – személyi jövedelemadótok 1%-ával egyesületünket támogassátok!

Jelentősebb összeghez úgy juthatunk, ha nemcsak magunk, hanem ismerőseink, munkatársaink adóforintjait is sikerült megszerezniünk.

Adószámok:

Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE):

18036345-1-41,

Kárpát Egyesület, Eger (KEE):

18584202-1-10,

Pestkőrnyéki Kárpát Egyesület (PKE):

18690651-1-13,

Kárpát Egyesület Miskolc (KEM):

18442544-1-05.

Turista olvasónapló

1. rész

Gondolatébresztő

Régóta foglalkoztat az a gondolat, hogy valahogyan szóra kéne bírnom a bennem állandóan muzsikáló természetet. Másoknak, például Petőfinék ez könnyen ment, gyönyörű versekkel ajándékoztak meg minket. A repülés, a szárnyalás, nekem miért nem sikerül?

„Oh természet, dicső természet!

Mely nyelv merne versenyezni véled?

Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz,

Annál többet, annál szebbet mondasz.”

Pedig, ahogy kóboroltam, bandukoltam, hogy mit ne mondjak – baktattam, Magyarország szebb-nél szebb tájain, bennem is

„étek lelkemben kis rözse-dalok:

Füstösek, furcsák, búsak, bíborak,”

Pedig próbálkoztam megszólalni. Magányos túráimon, mikor senki se látott, senki se hallott, próbáltam megszólalni, a száraz, tényszerű naplóbeírásaimat metaforákkal, hasonlatokkal, rímekkel és egyéb költői praktikákkal színesíteni, de vagy kifogyott a tintám, vagy megbicsaklott a mondatom. Nem jött ki a rím, baj volt a jambikussal vagy a hexameterekkel. Ezért a próbálkozásom:

„Jéggé dermedt, megfagyott,

Elment a sírba, itt hagyott.”

Nekem nem sikerült kimondanom, kiírni magamból azokat a képeket, amiket láttam. Nem sikerült úgy megfogalmaznom, ahogyan illő lett volna. Ezért most egy közös játékban gondolkodom a kedves olvasókkal. Segítséggel hívom a nagy írókat, utazókat. Idézetek ettől is, attól is. Igyekszem „fejből” tenni. Az olvasóra bízom a megfejtést, vajon felismeri-e, hogy a közismert idézetek kiktől származnak? A nagy elődök mondják el, amit én nem tudok elmondani.

Közös mű lesz.

*„Verset írunk - ök fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.”*

De

„Várv csak, hogy is kezdjem, hogy magyarázzam?...”

Kezdjük egy kérdéssel:

Miért dalolnak oly sokan és oly gyönyörűen a természetről?

„A gyarló ember, ember lenne újra? Talizmánja lenne a szomorú útra...”

Kezdjük az egyik lehetséges felelettel, a Genezissel, a kezdetekkel, az eredettel. Az erdőt, a hegyeket járva, számomra megkerülhetetlen a Genézis. Mózes (aki kb.: 3.300 éve nagy hegymászó volt.) első könyvét hívják görögül Genézisnek. Magyarul: Teremtéstörténet.

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet...”

Isten, mindent szépen kigondolt. Az első napon elválasztotta a sötétséget a világosságtól. (De jó lenne, ha Isten, néha - néha visszatérne az első naphoz!) A másodikon a vizeket elválasztotta a boltozattól, s lett ég és lett egy nagy óceán. A harmadik napon elválasztotta a tengereket a szárazföldtől. Lettek nagy szárazföldek és szép nagy hegyek, melyeket azonnal növényzettel borított be.

Hetes, vagy több hetes túrákon járva, tapasztaltuk, hogy a harmadik napon vagyunk a legjobb formában. Fizikailag, szellemileg. Úgy tűnik, hogy a Jóistennek is ez volt a legeredményesebb, legkreatívabb napja, bár a negyedik nap alkotása kozmikus távlatokat nyitott, fantasztikus ötlete nem ismert határokat. A negyedik napon teremtette az égitesteket. A Napot, a Holdat és a csillagokat. A csillagokat, a csillagképeket melyek segíteni fogják az embert, hogy éjszaka is eltaláljon oda, ahova indulni szeretne.

„Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok,

A szegénylegénynek utat mutassatok.

Mutassatok utat a szegénylegénynek,

Nem találja házat a szeretőjének.”

Nyilvánvaló, hogy a Teremtő, a szerelmesekre gondolhatott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
A csillag vissza fog vezetni majd
A múlt időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrrel
A négy ökör lassacsán ballagott.”

Az ötödik napon teremtette a vízi állatokat, a földön csúszó-mászókat, a madarakat és más nagytestű vadakat. A hatodik napon már a fáradtság jelei mutatkoztak a Teremtőn, de még dolgozni akart és megteremtette az embert. Erről Vincent van Gogh így ír testvéréhez:

„Jobb volna valami okos dologba fogni. No, de engem elhibázott az Ismeretlen Mester...”

(Lehetséges, hogy ezt a hibát a modern ember már nem akarta elkövetni, ezért munkaszüneti nappá nyilvánította a hatodik és a hetedik napot is. A szombatot és a vasárnapot. Korábban, úgy is sok kalamajka volt abból, hogy nem tudta eldönteni: a szombat legyen a szent, a pihenőnap vagy a vasárnap? Legyen mind a kettő! – Ez, bölcs döntés volt.)

A Teremtő a hetedik napon végre megpihent. A földön a teremtés nem fejeződött be. Az Alkotótól az ember magához ragadta a kezdeményezést, az alkotó tevékenységet. Immár az ember alkotja városokat, a gyárat, a bankokat, a tornyokat. Valamikor réges – régen, az egyik toronyépítéssel kissé pórul járt. Túl nagyot akart építeni és összezavarodott a nyelve. Ma már az anyja se érti fia szavát. Sőt, a városban ma már semmit sem értünk. Ezért megyünk ki a természetbe, ahol még a Teremtő jár előttünk s az Ő keze nyomát, a harmadik nap alkotásait láthatjuk fűben, fában, sok-sok szép virágban. Hol van Salamon díszes öltözéke! - egy virágos mezőhöz képest?

Miért dalolnak oly sokan és oly gyönyörűen a természetről? Ádamból és Évából – akiket Isten a saját képére formázott - talán mégis csak maradt valami jó és szép az emberben?

„S a csillag-szóró éjszakák
Ma sem engedik feledtetni
Az ember Szépbe-szött hitét.”

„Bizony ma már, hogy izmain lazulnak,
úgy érzem én, barátom, hogy a porban,
hogy lelkek és göröngyölt közt botoltam,
mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak
vendége voltam.”

Benedek István szerint, négyféle turista van a világban:

„Először is a **kocaturista**, aki előkelően kiöltözve és szakszerűen felszerelve ide-oda lötyög s mindig többet mutat, mint amennyire valójában képes...”

Kulturista. Olyan kultúrember, aki szereti a természetet. Nem köt magára kövelet, nem vállalkozik erőmutatványokra, fölsétál addig, ameddig kényelmesen feljuthat, pihen és gyönyörködik, nem veti meg a kilátóhelyeken létesített vendéglőket...

Az **igazi turistát** a természetén kívül a teljesítmény is érdekli. Az, amit ő teljesít. Felszereli magát kötéllel, jégsákánnyal, hágóvassal, ha a szükség úgy kívánja, nekivág a legmagasabb csúcsonak és örül, ha meghódítja őket. A csúcson kétszeresen is jól érzi magát: élvezi a természet szépségét és élvezi a megtett utat, a nehézségek legyűrését... (...)

A **fajturista.** Olyan, mint a tisztafajú tenyészállat. Abban különbözik az előbitől, hogy csak a teljesítményt élvezi. Minél nehezebb falon mászik föl, minél nyaktörőbb mutatványra vállalkozik, minél hajmeresztőbb bravúrt old meg, annál boldogabb. Tökéletesen értelmetlen feladatokra vállalkozik: zord északi falakra mászik, holott a déli oldalon kényelmesen feljuthatna, életveszélyes első megmászásokon töri ki a nyakát, napokat tölt viharban a hegyek csúcán vagy gleccszszakadékokban, hogy a végén egyel több négyezrest jegyezhesen be a naplójába.” (Csavargás az Alpokban)

Visszatekintve rövid turistáskodásomra, megállapíthatom magam. Mind a négy Benedek István

által leírt turistáskodásnak vendége voltam. Először talán kulturistáskodtam, majd igazi turista lettem. Jó is volt, meg nem is. Rövid ideig, két-három évig „fajturistáskodtam”. Szép volt, elmúlt. A mai napig abból élek, mint kocaturista. A turista olvasónaplóban azokat az olvasmányélményeim szeretném megosztani, melyek meghatározták a turista – hegyászó tevékenységem állomásait.

1982. február. Fogarasi-havasok

Kezdjük, illetve folytassuk egy képpel „kulturista” és az „igazi turista” állomásaim között valahol a félúton

Egy hat fős hegyászó társaságként, arra vállalkoztunk, hogy télvíz idején, bejárjuk a Fogarasi-havasok több, mint hetven kilométer hosszú, csipkés gerincét. Gyönyörű időben, szépen haladtunk. A lankás hegyhákat egyre veszélyesebb, élesebb, kitettebb gerincek követték. Az egyik hegyászó társunk egyre bizonytalanabban mozgott. A Serbota-gerinc már igazi veszélyforrás volt számára. Elhatározta, hogy ő inkább leereszkedik északra az Erdélyi-medence felé, a Nego-i turistaházhoz és hazautazik onnan. Egyedül nem mehetett le, rám esett a választás, hogy lekísérjem. A többiek tovább mentek, mi magunkra maradtunk. Hirtelen rosszra fordult az idő, a köd bezárt. Két napot, egy helyben kellett maradnunk. A társam a meredek lemeneteltől rettegve, alig aludt. Bennem dörömbölni kezdett a hegy szelleme. Minden szavát tisztán hallottam, világosan értettem.

Néhány nappal korábban kelet-németek tábooztak azon a helyen, ahova a kényszertáborunkat állítottuk. Rengeteg szemetet hagytak maguk után. És el kezdett szállingózni a hó, mindent belepett. Ujjongtam a gyönyörtől. Amit én nem tudtam kimondani, kimondta egy magyar énekes (Varga János, East együttes):

*„Legyek, barna legyek ellepnek mindent
Uccákat, tereket, az álmokat s a csendet...”*

*Már láthatod vesztettünk megint
S koldulunk az életért...*

*Az út vége jól látható
S a gödör felett hullni kezd a hó.”*

Persze tudom, bár akkor szépen, mindent betakart a hó, de a csillogó fehér lepel alatt, ott maradt az ember hagyatéka. De, mégis csak, ha kis időre is, meseországba kerültünk. A hófehér, szűzies világban találtuk magunkat.

Amint kitisztult az idő, megindultunk lefelé. Óvatosan leereszkedtünk a Serbota lábán a Nego-i házhoz. Az erdőben már biztonságban érezhettük magunkat, egy patak partján megpihentünk. Jó fél órán keresztül hallgattuk a patak monoton csobogását. Felüdtett, elvarázsolt meg miegymás. Indulni akartunk, de bennem valami megmozdult. Fél órán keresztül élvezhettük a patak jóságát. Mit adhatnánk érte (neki) cserébe? Kezdtém kutatni a hátizsákomat, minden nálam lévő értéket. Rájöttem, bármit is adnék a patakknak, az csak szemét lenne! Nem viszonzhatom az Ő csendjét mással, mint az én csendemmel. Maradtunk még öt percig, s majd mentünk tovább. Várt minket a város durva zaja. A társam a patak és az én közöttem történt beszélgetésből mit se hallott. Nem szavakkal társalogtunk.

*„Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
öltek, öleltek, tették, ami kell.
S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.”*

Ebből a harminc éve történt találkozásból egy jó tollú költő, milyen szép regét tudna írni! Nekem, nem maradt más, csak az élmény. Ha a városban maradtam volna, még az sem.

Mályi József, MKE

2. rész

V.K. Arsenyev: Derszu Uzala

Hiszek is meg nem is a Lélekvándorlásban. Behatóan, még nem foglalkoztam a misztikumával. A keresztyénség a Mennyeek országát, az örök életet hiszi, a buddhisták a lélekvándorlást. Hogy mi az igazság nem tudom, de, hogy a Lélek él, létezik, az kézzel fogható valóság számomra. S azt, hogy több lélek is élhet egy emberben, sajnos, azt is tudom...

Mióta az eszemet tudom, mély vonzódást érzek a Tajga a Távol-Kelet tájai felé. Hatalmas távolságok, végtelen erdőségek. Erdők, hegyek végtelensége. Bennem, mindig sík, nyárfákkal fedett terepként jelenik meg. Néha felrémlik, hogy átjárhatatlan, mocsaras erdőségekben ragadozó nagy vadak is tanyáznak benne, de a kamasz koromban látott orosz filmek alapján, inkább a napsugarak által átjárt, nyírfaligetes Tajga tárul fel előttem. Úgy éreztem mindig, hogy mintha ismerném, mintha jártam volna már ott. Mint a mágnes, vonzott. Ha valami túrát terveztem szűk hazámban, Magyarországon, a mozgásteremet igyekeztem tajgai méretekre méretezni. Persze, a hatalmas terveket, mindig behatárolta a pénz és az éves szabadságkeret. Mikor a Kék-túrát télen egyedül, egy „szuszra” jártam végig, egy csipetnyi Tajgát jártam be. Mikor a Kárpátokban jártam, akkor is egy csipetnyi Tajga volt bennem. A Tajga, vagy akkor már a hozzá „közel álló” Antarktisz.

Bennem a hatalmas Kárpátok egy csipetnyi Tajga és egy csipetnyi Antarktisz keveredése.

Több világotutató könyvét olvastam. Némelyiket olyan becsben tartom, mint magát a Bibliát. Bibliám volt Benedek István: Csavargás az Alpokban, Scott kapitány naplója, mely a Déli-sarkra tett utolsó útjáról szól, Fridtjof Nansen: Éjben és jégben könyve, Karl Lukan: Hegyek csavargói, Pierre Berton: Aranyláz Alaszka-ban. De mindezeket megelőzi V. K. Arsenyev: Derszu Uzala-ja. Talán, csak egyszer láttam Kuroszava Akira 1975-ben Arsenyev könyvéből készült filmjét. Akkoriban a legjobb idegennyelvű film Oscar – díját kapta meg. A könyvét, többször olvastam. Fogyóésköz. Ha kölcsönadom valakinek, mindig vehetek egy másikat helyette, mert nem adják vissza.

Vlagyimir Klavgyijevics Arsenyev

1872. augusztus 29-én született Szentpéterváron (még nincs egy éves, mikor Tátrafüreden megalakul a Magyarországi Kárpát Egyesület). Katonai pályára lépve, mint kapitány, az orosz Távol-Kelet földrajzi feltárásának szentelte életét. Híres geográfus, térképész, felfedező és író. A forradalom után a később róla elnevezett vlagyivosztoki természettudományi múzeum igazgatója lett. 1930-ban halt meg. Halála után, egy városkát róla neveztek el.

Az olvasó arra számíthatna, hogy Arsenyev műszaki, tudományos térképész katonaként, száraz, számokkal, pontos adatoktól hemzsegő vasos könyvét veheti kezébe. A világ titkaira éhesen figyelő olvasóközönség számára alaposan lerövidített, olvasható könyvet szerkesztettek. Arsenyev helyenként, csodálatos költőiességgel szólal meg. A műben feltűnik egy picike gold emberke, aki az életét a Tajgában tölti. A tanult katonatiszt, nagy tisztelettel tanul a tajgával együtt élő, együtt lélegző, tiszta szívű vadásztól. Az író és barátja, mára már elválaszthatatlanok egymástól.

Magashegyi oktatótábor

Az 1997-es esztendőben, a Magyarországi Kárpát Egyesületben elhatároztuk, hogy magashegyi oktatótábort szervezünk. A tábor tananyagát az objektív és szubjektív hegyi veszélyek köré csoportosítottuk. Az anyag kidolgozásában sokat segített, amit Arsenyev könyvéből, Derszutól tanultam. Sok csodálatos dolgot cselekedett az apró emberke, leginkább mégis a másokra figyelése hatott rám – a mai napig igyekszem követni példáját. Egy kis részt, most pontosan idézek a könyvből:

„Ekkor döbbsentem rá, hogy Derszu egyáltalán nem együgyű ember. Nagyszerű képességu nyomolvasó állt előttem, aki Cooper és Mayne Reid hőseit juttatta eszembe. Amíg embereim megettették a lovakat, lefeküdtem egy nagy fa árnyékába, és tüstént el is aludtam. Két óra múlva Olenyev ébresszett fel. Mialatt aludtam, Derszu egy csomó tűzfát hasogatott, nyírfaháncsot gyűjtött, és mindezt berakta a bódéba.

Azt hittem, hogy fel akarja gyűjtani a bódét, és igyekeztem lebeszélni szándékáról. De felelet helyett egy

csipetnyi sót, meg egy maréknyi rizst kért tőlem. Kíváncsi voltam, mit akarhat, és elrendeltem, hogy adják ki neki a kért dolgokat. A gold gondosan nyírfaháncsba göngyölt egy doboz gyufát, külön háncsba tekerte a sót meg a rizst, és mindezt felakasztotta a bódéba. Azután megigazgatta kívülről a faháncsot, és szedelőzködni kezdett.

-Talán vissza akarsz jönni? - kérdeztem tőle. Derszu tagadólag rázta a fejét. Ekkor megkérdeztem, hogy kinek hagyta ott a rizst, a sót meg a gyufát.

-Valamilyen más ember jön - felelte Derszu -, bódét talál, száraz tűzifát talál, gyufát talál, ennivalót talál - nincs semmi baj - fogja mondani.

Emlékszem, ezek a szavak mélyen megleptek. Elgondolkodtam... A gold egy számára ismeretlen emberről gondoskodott, akit sohasem fog látni, és aki nem fogja tudni, ki készített neki tüzelőt meg eleséget. Eszembe jutott, hogy amikor mi eltávoztunk egy-egy táborhelyről, az én embereim mindig elégették a fakérget. Nem rosszindulatból tették, hanem csak a mulatság kedvéért, és én sohasem akadályoztam meg őket ebben. Derszu, ez a »vadember« sokkal emberszeretőbb volt, mint én. Gondoskodás az utasról!... Mitől homályosodott el a városokban élő emberekben ez a szép érzés, az idegen érdekek figyelembevétel, amely pedig azelőtt kétségtelenül megvolt bennünk?"

Egy tanács a könyvből:

„Ha az ember hosszú utazásra indul, sohasem szabad az első napokon nagy teljesítményeket követelni. Éppen ellenkezőleg: lassabban kell haladni, és gyakrabban kell pihenőt tartani. Mihelyt ember és állat megszokja az utazás fáradalmaival, nógatás nélkül is gyorsabban halad majd.”

Egy megfigyelés, érdekes jelenet:

„Minthogy egyes lovak erősebbek voltak, mások gyengébbek, és lassabban úsztak, meglehetősen szét-szóródtak a vízben. Amikor Kozsevnyikov lova elérte a szemközi partot, az utolsó ló még csak a folyó közepén tartott. Látszott, hogy nem bírja leküzdeni a víz sodrását. Minden erejét megfeszítette, az áramlás azonban egyre messzebbre és messzebbre sodorta magával. Kozsevnyikov látta ezt. Megvárta a többi lovat, azután

vágtában nekiindult a partmentén a folyás irányában. Kikeresett egy helyet, ahol nem feküdtek szélöntötté fák, ott a bokrokon keresztül áttörte magát a folyóhoz, megállt, hogy az úszó ló láthassa őt, és szólógnatni kezdte: a folyó zúgása azonban elnyelte a hangját. A fehér ló, amelyen Kozsevnyikov ült, elkezdte hegyezni a füleit, és fejét magasra emelve nézett a vízre. Egyszerre csak hangos nyerítés szárnyalt át a folyón. Az úszó ló meghallotta a hangot, irányt változtatott, és néhány perces küzdelem után kiért a partra. Kozsevnyikov engedte, hogy kifújja magát, azután kövöfeket tett rá, és odavezette a többi lóhoz.”

Egy utolsó szösszenet:

„Végre-valahára bejutottunk a nyolc portából álló takaros, tiszta falucskába. A parasztházak tartósan voltak megácsolva. Szemmel láthatólag az óhitűek nem sebtében építkeztek, és nem kényszerből, hanem becsületből dolgoztak....”

Az e könyvből szedett részletekkel, idézetekkel nem akarom tovább untatni az olvasót. Mivel hasznos olvasmánynak ítélem magashegyjárók számára, tiszta szívből ajánlom mindenkinek. Néha, mikor váratlanul kényes helyzetbe kerülünk erdőkben, hegyekben, életmentő lehet felismerni, milyen segédeszközöket adott még kezünk ügyébe a Jóisten. Ebben segíthet ez a könyv.

A következő részben

- Karl Lukan: Hegyek csavargói könyvét ismeretve, azt szeretném megmutatni, hogy a hegyeknek és a hegymászásnak is van humora.

Mályi József, MKE

